

НАПРЯМ 4. ПРАВОВЕ ТА ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ ACQUIS ЄС

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-601-3-87>

ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ВИКЛИКИ

Юрій БИСАГА

аспірант

кафедри господарського права

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

Ця тема охоплює правові аспекти регулювання віртуальних активів, зокрема криптовалют, токенів та інших цифрових фінансових інструментів. Вона включає аналіз національного законодавства та міжнародних стандартів, таких як MiCA (Markets in Crypto-Assets), які спрямовані на запобігання шахрайству, відмиванню грошей. В Україні прийнято Закон "Про віртуальні активи". Однак існують виклики, пов'язані з гармонізацією національного законодавства з міжнародними стандартами, а також з низьким рівнем фінансової грамотності серед громадян.

Віртуальні активи стали невід'ємною частиною нашого життя. Ми отримуємо доступ до цифрової інформації для навчання, зберігаємо наші фотографії та важливі документи в цифровому вигляді та навіть використовуємо віртуальними активами, як-от криптовалюти, для транзакцій. Компанії та уряди також зберігають і керують даними та інформацією, кожна з яких має різну цінність залежно від способу її використання..

Правове регулювання віртуальних активів є складним і багатогранним процесом, який охоплює різні аспекти, такі як оподаткування, фінансовий моніторинг, захист прав власників та забезпечення відповідності міжнародним стандартам. На сьогоднішній день відсутній єдиний та уніфікований підхід до правового регулювання віртуальних активів. Тому кожна країна приймає і запроваджує власне бачення щодо правового регулювання цього явища.

Віртуальні активи мають багато застосувань, і їх роль залежить від контексту, наприклад: віртуальні активи, як-от криптовалюти

(наприклад, Bitcoin або Ethereum), використовуються для оплати товарів і послуг, особливо в міжнародних транзакціях, де вони можуть бути швидшими й дешевшими. Багато людей використовують віртуальні активи як засіб збереження та примноження капіталу. Деякі інвестори вкладають гроші в криптовалюти або токени з надією на їхнє зростання в ціні. В більшості відеоіграх токени та криптовалюти використовуються для внутрішньої економіки й покупки цифрових активів. І це ще не всі можливі сфери використання віртуальних активів.

Перераховані сфери демонструють, що віртуальні активи є не просто цифровими валютами, а багатофункціональними інструментами для різних галузей. Тобто зрозуміло що віртуальний актив має вартість, а отже потребує правового регулювання. Саме тому не так давно в Україні було прийнято Закон «Про віртуальні активи» який має на меті регулювати правовідносини, що виникають у зв'язку з оборотом віртуальних активів, також закон визначає права та обов'язки учасників ринку віртуальних активів, засади державної політики у сфері обороту віртуальних активів¹. Закон "Про віртуальні активи" став важливим кроком у визначенні правового статусу цифрових активів, однак його впровадження лише в процесі.

Відповідно в Законі вперше зазначили що саме відноситься до віртуального активу. А самеб «віртуальний актив – нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів. Віртуальний актив може посвідчувати майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав». [1]. Також закон надав ще визначення термінів, таких як "гаманець віртуального активу", "істотна участь", "постачальник послуг". «ключ віртуального активу» та інш. Також закон забезпечую законодавчі рамки для захисту прав власників віртуальних активів.

Досвід Європейського Союзу правовому регулюванні суспільних відносин, пов'язаних із віртуальними активами є досить тривалим. І в цьому процесі важливу роль відіграли декілька Директив ЄС. Серед них – Директива від 16.09.2009 № 2009/110/ЄС. Аналіз показує, що норми цього нормативного акта застосовуються до платіжних віртуальних активів лише тоді, коли вони цілком відповідають визначенню електронних грошей, зазначеному в тексті цієї Директиви²[2]. Одним із

¹ Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX (не набрав чинності). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.

² Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on payment services in the internal market, amending Directives 2002/65/EC, 2009/110/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) № 1093/2010, and repealing Directive 2007/64/ EC. URL: <http://surl.li/wglcjljx>

ключових нормативних актів є Директива № 2015/2366/ЄС, яка регламентує надання платіжних послуг у Європейському Союзі та спрямована на захист прав їх користувачів. Згідно з положеннями цієї Директиви, віртуальні активи можуть вважатися фондами, включаючи банкноти, монети, безготівкові кошти чи електронні гроші, як це визначено у п. 2 ст. 2 Директиви № 2009/110/ЄС. Через специфічну природу віртуальних активів їх складно класифікувати як банкноти, монети чи безготівкові кошти: норми цих Директив поширюються на віртуальні активи лише за умови їх класифікації як електронних грошей [2]. 20 квітня 2023 року Європейський парламент прийняв історичне рішення для ринку крипто активів, схваливши нові загальні правила нагляду та захисту прав споживачів щодо криптовалют – Markets in Crypto assets (MiCA). В парламенті проголосували 517 голосами «за», 38 «проти» та 18 утрималися. MiCA – це документ, який передбачає регулювання віртуальних активів у ЄС, захищаючи користувачів та інвесторів в цій галузі.

Правове регулювання віртуальних активів є критично важливим аспектом у сучасному світі, де цифрова економіка швидко розвивається. Міжнародні стандарти, регламент MiCA, спрямовані на забезпечення прозорості, боротьбу з шахрайством і створення стабільного середовища для обігу віртуальних активів. Водночас у національних контекстах, зокрема в Україні, існують виклики, такі як недосконале законодавство, низький рівень фінансової грамотності серед населення та проблеми з впровадженням закону.

Вирішення цих проблем вимагає гармонізації національних підходів із міжнародними стандартами, інвестування в освітні програми для підвищення фінансової грамотності та створення технічної інфраструктури. У разі успішного впровадження віртуальні активи можуть стати важливим інструментом для економічного зростання, інтеграції у світовий ринок та розвитку інновацій.